

Stockholms
stad

Bilaga till HSO Stockholms stads remissyttrande -
förslag till ändringar i programmet

Program för icke-diskriminering,
tillgänglighet och delaktighet för
personer med
funktionsnedsättning 2018- 2023

stockholm.se

Ett Stockholm för alla
September 2017

Dnr: 171-1831/2016
Utgivare: Stadsledningskontoret
Kontaktperson: Pia Ehnhage

Innehåll

Inledning.....	4
Utgångspunkter för programmet	5
Ett funktionshindersperspektiv i arbetet	9
Åtta fokusområden	11
1. Rätten till arbete och försörjning	12
2. Rätten till utbildning och att få det stöd som behövs för att nå kunskapsmålen	14
3. Rätten att kunna förflytta sig, vistas i och använda Stockholms innek- och utemiljö samt att ha en fungerande bostad och garanteras säkerhet i kris.....	16
4. Rätten till information och kommunikation samt att få tillgång till ny teknik.....	20
5. Rätten till bästa möjliga hälsa	21
6. Rätten till individuellt stöd.....	23
7. Rätten till en meningsfull fritid	26
8. Rätten att delta i demokratin	28
Genomförande och uppföljning	29
Arbetsätt och verktyg.....	30
Begrepp och definitioner	32
Referensdokument.....	36
Nämnders och styrelsers ansvar för programmets olika fokusområden..	37

Inledning

Stockholms stad har högt ställda mål för att garantera icke-diskriminering av alla som bor och verkar i Stockholm. Samtliga invånare ska ha full delaktighet i samhällslivet. Staden kräver att de egna verksamheterna och lokalerna ska vara tillgängliga och utgår ifrån att alla verksamheter aktivt inkluderar gruppen personer med funktionsnedsättning i sin planering, implementering och uppföljning.

Det här programmet är ett styrdokument som stadens nämnder och bolagsstyrelser ska utgå från när de planerar och följer upp sitt arbete för att nå stadens mål om ett Stockholm där ingen diskrimineras på grund av dennes funktionsnedsättning och där samtliga miljöer, verksamheter och servicefunktioner är tillgängliga för alla.¹

Det bygger på FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, den nationella funktionshinderspolitiken och på stadens vision om ett Stockholm som är tillgängligt för alla och ett föredöme i skyddet av mänskliga rättigheter. För att kunna vara ett föredöme i skyddet av mänskliga rättigheter måste staden garantera icke-diskriminering och tillgänglighet för samtliga invånare, även personer med funktionsnedsättning

I den första delen presenteras programmets utgångspunkter samt de olika utmaningar som finns när det gäller möjligheten för personer med funktionsnedsättning att åtnjuta sina mänskliga rättigheter och delta i samhällslivet på jämlika villkor utan diskriminering.

Den andra delen beskriver vad ett funktionshindersperspektiv är och hur stadens nämnder och bolagsstyrelser ska använda det i arbetet med programmet.

Den tredje delen pekar ut åtta fokusområden som är prioriterade för staden att arbeta med. Dessa fokusområden inleds med utdrag ur olika relevanta artiklar ur Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Alla nämnder och bolagsstyrelser ska i sin ordinarie planering precisera vilka aktiviteter de behöver genomföra inom de prioriterade områdena för att nå stadens mål och hur de ska samverka inom staden samt med andra aktörer. Under varje fokusområde lämnas också förslag på indikatorer som

¹ Programmet är en reviderad version av Program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2011-2016 (dnr 326-2538/2010, KF 2011-06-13).

nämnder och bolagsstyrelser kan använda i stadens interna ledningssystem (ILS).

Den fjärde delen beskriver ansvarsfördelning och hur uppföljningen ska göras samt olika arbetssätt och verktyg som har visat sig användbara i funktionshinderspolitiskt arbete. Avslutningsvis beskrivs begrepp och definitioner. Sist presenteras ett schema över nämnders och bolagsstyrelsers ansvar för olika fokusområden.

Utgångspunkter för programmet

Stockholms stads program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning bygger på FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Agenda 2030, Europakonventionen, svensk lagstiftning, den nationella funktionshinderspolitiken² och stadens vision och funktionshinderspolitiska mål.

Den etiska och juridiska grunden för programmet är principen att alla människor är lika i värdighet och rättigheter. Programmet är rättighetsbaserat och har som övergripande mål att alla människor, oavsett funktionsförmåga, ska ha möjlighet att åtnjuta sina mänskliga rättigheter. Alla ska ha lika rätt till stadens skydd, stöd och service samt ges möjlighet att delta i alla delar av samhällslivet.

För att ett program ska vara rättighetsbaserat krävs:

- a) att mål och aktiviteter tydligt kopplas till mänskliga rättigheter;
- b) att verksamheterna undersöker skillnader inom och mellan grupper vad gäller dessas åtnjutande av mänskliga rättigheter;
- c) att fokus särskilt riktas på nedprioriterade grupper eller områden;
- d) att allt arbete bygger på rättighetsprinciperna icke-diskriminering, jämlikhet/jämställdhet, deltagande, inkludering, transparens och ansvarighet;
- e) att utvärdering fokuserar både på process och resultat; samt
- f) att arbetet också till en långsiktig utveckling av ett rättighetsbaserat förhållningssätt.³

² En funktionshinderspolitik för ett jämlikt och hållbart samhälle, MFD juni 2016.

³ För en mer utförlig genomgång se slutbetänkandet från Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige (2010) *En ny struktur för skydd av de mänskliga rättigheterna*, (SOU 2010:70), s. 22–23, tillgänglig på: www.regeringen.se/49baff/contentassets/3da10d176fae4352bd4ee41b4bbd971a/ny-struktur-for-skydd-av-manskliga-rattigheter-del-1-av-2-sou-201070

Staden ska genom aktiva åtgärder kartlägga var och i vilka sammanhang det finns en risk att personer med funktionsnedsättning diskrimineras i de egna verksamheterna och miljöerna och utan dröjsmål ta fram en plan för hur dessa diskrimineringsrisker ska undanröjas.

Funktionshinder i omgivningen ska identifieras, förebyggas och undanröjas. Full delaktighet förutsätter också att personer med funktionsnedsättning inkluderas i stadens planering och beslutsprocesser på jämlika villkor som andra. Det är hela stadens ansvar att se till att ingen exkluderas och att alla människors kompetens tas tillvara.

FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning trädde i kraft i Sverige 2009. Den offentliga sektorn i landet har ett juridiskt ansvar att förverkliga innehållet i konventionen.⁴

Konventionen förtydligar vad mänskliga rättigheter innebär i förhållande till människor med funktionsnedsättning och bygger på ett antal principer som exempelvis jämlikhet, icke-diskriminering, jämställdhet, delaktighet och tillgänglighet. Samtliga principer ska tolkas in i varje rättighetsartikel, som handlar om åtgärder för att personer med funktionsnedsättning ska få tillgång till sina mänskliga rättigheter.

Lagstiftning, föreskrifter och allmänna råd mm.

Centrala lagar som styr icke-diskriminering och tillgänglighet är självklara utgångspunkter för programmet. Främst diskrimineringslagen som reglerar icke-diskriminering, definierar bristande tillgänglighet som diskriminering samt stadfäster samtliga samhällsaktörers ansvar att vidta aktiva åtgärder för att förhindra diskriminering. Andra viktiga lagar inkluderar plan- och bygglagen (PBL), arbetsmiljölagen, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), socialtjänstlagen (SoL) samt lagen om offentlig upphandling (LOU) som anger att krav på tillgänglighet ska ställas vid upphandlingar. Vidare tillkommer övriga lagar som avser individuella behovsprövade stödinsatser ska bidra till delaktighet och självständighet på jämlika villkor för personer med funktionsnedsättning.

⁴ Regeringens proposition 2008/09:28 Mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Förebygg och motverka diskriminering

Förbud mot diskriminering handlar om att förhindra att personer med funktionsnedsättning behandlas sämre, missgynnas och inte ges samma rättigheter och möjligheter som andra. Fördomar, negativa attityder och kränkningar ska förhindras. Det ska också uppmärksammas att personer med funktionsnedsättning kan vara flerfaldigt utsatta, utifrån såväl funktionsnedsättning som kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnicitet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och ålder.

Strukturell diskriminering av personer med funktionsnedsättning kvarstår

Ungefär 20 procent av Sveriges och stadens befolkning uppger att de har en funktionsnedsättning som påverkar det dagliga livet.⁵ Även anhörigas livssituation påverkas. Programmet berör därför en stor andel av stadens invånare, men också andra som besöker staden.

Många medarbetare i stadens nämnder och bolagsstyrelser agerar aktivt för att staden ska kunna garantera icke-diskriminering och tillgänglighet för alla i staden. Det finns också många goda exempel på förbättringar som uppnåtts. Uppföljningar bekräftar att arbetet går framåt och att medvetenheten om frågorna ökar.⁶ Ändå är den strukturella diskrimineringen av personer med funktionsnedsättning tydlig och det fortsatta arbetet måste därför drivas med kraft och prioriteras inom staden.

Bland annat visar en utvärdering från Myndigheten för delaktighet (MFD) att personer med funktionsnedsättning fortfarande har betydligt sämre levnadsvillkor jämfört med den övriga befolkningen, även om personer med funktionsnedsättning inte är en homogen grupp och skillnader förekommer.⁷ De ekonomiska förutsättningarna för gruppen personer med funktionsnedsättning är sämre än för övriga befolkningen och andelen personer som saknar kontantmarginal är betydande i jämförelse med övriga befolkningen.⁸ För kvinnor med funktionsnedsättning beskrivs genomgående sämre levnadsvillkor än för män med funktionsnedsättning.

⁵ Folkhälsomyndighetens folkhälsorapportering och statistik för Stockholmsregionen 2016

⁶ Kommunuppföljning 2014-2016, Myndigheten för delaktighet, MFD

⁷ Myndigheten för delaktighet (2016) Utvärdering och analys av funktionshinderspolitiken 2011-2016

⁸ Delrapportering av regeringsuppdrag inom ramen för ”En strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken 2011–2016”, Folkhälsomyndigheten 2016

MFD menar att utvecklingen av tillgänglighet och delaktighet i landet som helhet går alltför långsamt. Särskilt inom utbildning och arbetsmarknad krävs mer effektiva insatser, men också inom kultur, idrott och fritid. Det behövs också insatser för att öka det aktiva deltagandet i demokratiska processer.

Nästa avsnitt beskriver områden där skillnader i levnadsvillkor har uppmärksamats och vad skillnaderna består i.

Diskriminerande strukturer skapar hinder för delaktighet
Många elever med funktionsnedsättning får inte det stöd de behöver och har rätt till för att kunna åtnjuta rätten till en utbildning som utvecklar deras fulla potential. Denna diskriminering beror bl.a. på otillgängliga pedagogiska resurser och undervisningslokaler, särskilt utsatthet för trakasserier och våld (mobbing).⁹

Andra uppföljningar visar att personer med funktionsnedsättning diskrimineras på *arbetsmarknaden* både genom otillgängliga arbeten och arbetsplatser liksom genom diskriminerande rekryteringsprocesser. Denna diskriminering påverkar i sin tur möjligheterna till försörjning och jämlika levnadsvillkor. Svårast att etablera sig på arbetsmarknaden har unga med funktionsnedsättning som inte har fullföljt gymnasiet.¹⁰

På *bostadsmarknaden* redovisas skillnader som avser möjligheten att kunna få en bostad på jämlika villkor som andra. Situationen påverkas av den strukturella diskriminering som har lett till att de bostäder som finns sällan är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning, men också av bostadskostnaderna och av att många bostäder inte är fysiskt tillgängliga.^{11 12}

Den strukturella diskrimineringen påverkar också *hälsan*. Personer med funktionsnedsättning; särskilt barn, unga och kvinnor, upplever sämre *hälsa* och sämre förutsättningar för hälsa jämfört med övriga befolkningen.¹³ En stor del av ohälsan förklaras med andra faktorer än funktionsnedsättningen, och är därför oacceptabla då de går att

⁹ Folkhälsomyndigheten (2015) Skolbarns hälsovanor 2013/14 – hälsa, levnadsvanor, sociala relationer och skolupplevelse bland barn med funktionsnedsättning

¹⁰ Dold potential, Hinder och möjligheter för unga stockholmares etablering på arbetsmarknaden, Delrapport från Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm, Shores Ibrahim & Petra Wårstam Larnhed, 2016

¹¹ Bostäder att bo kvar i, SOU 2015:85

¹² Bostäder för personer med fysisk och psykisk funktionsnedsättning, Rapport 2015:6, Stadsrevisorerna Stockholms stad

¹³ Slutrapportering av regeringsuppdrag En strategi inom ramen för funktionshinderspolitiken 2011-2016, Folkhälsomyndigheten 2016

påverka. Sådana faktorer kan vara bristande tillgänglighet, brist på inflytande och delaktighet samt ekonomisk otrygghet. Risken att utsättas för våld är större hos personer med funktionsnedsättning och de är också mer utsatta för brott. Kvinnor med funktionsnedsättning befinner sig ofta i en beroendeställning som medför en kraftigt ökad risk för våld och övergrepp.¹⁴

Även för *anhöriga* påverkas levnadsvillkoren. Anhöriga till personer med funktionsnedsättning drabbas oftare av ohälsa, sämre ekonomi och försämrad livskvalitet. Föräldrar till barn med funktionsnedsättning förvärvsarbetar i lägre utsträckning och har oftare akuta ekonomiska svårigheter.¹⁵ Fler kvinnor än män går ner i arbetstid på grund av omsorgsansvaret.¹⁶

Att skapa jämlika villkor för personer med funktionsnedsättning är en stor utmaning för staden och centralt i arbetet med programmet. Jämställdhet ingår som en viktig del i detta arbete, med syftet att utjämna skillnader i levnadsvillkor mellan flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning.¹⁷ Även anhörigas situation behöver uppmärksammas i detta hänseende.

Ett funktionshindersperspektiv i arbetet

I arbetet med tillgänglighet och full delaktighet i samhällslivet på jämlika villkor ska stadens nämnder och bolagsstyrelser använda ett funktionshindersperspektiv.

Funktionshindersperspektivet innehåller fyra delar som är ömsesidigt beroende av varandra:

- principen om universell utformning,
- åtgärda befintliga brister i tillgängligheten,
- individuella stöd och lösningar samt
- förebygga och motverka diskriminering.

Bristande tillgänglighet är i sig en form av diskriminering av personer med funktionsnedsättning. Snabba åtgärder behövs för att stadens miljöer, lokaler och tjänster inte ska vara diskriminerande. Att lösningar som är bra för personer med funktionsnedsättning ofta är bra för alla är en positiv sideffekt. Automatiska dörröppnare underlättar till exempel även för den som kommer med barnvagn.

¹⁴ Trygghetsmätningen i Stockholms stad 2014

¹⁵ Utvärdering och analys av funktionshinderspolitiken 2011-2016, Myndigheten för delaktighet, 2016

¹⁶ Stöd till anhöriga, Vägledning till kommunerna för tillämpning av 5 kap. 10 § socialtjänstlagen

¹⁷ Regeringens prop. 2016/17:188, Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken, 2017

Tydliga skyltar med Pictogram¹⁸ underlättar för alla att kunna orientera sig.

Funktionshindersperspektivet ska användas i arbetet med vart och ett av programmets åtta fokusområden (se sidan 11 och framåt). Perspektivet kan liknas vid en tankemodell för att planera och utforma arbetet för varje fokusområde.

Här kommer först en beskrivning av funktionshindersperspektivets fyra delar:

Skapa lösningar med universell utformning

Principen om universell utformning innebär att planera och utforma den omgivande miljön så att den är tillgänglig och användbar för alla. Det är inte acceptabelt att nya miljöer, lokaler och tjänster m.m. utvecklas som redan från början är diskriminerande gentemot personer med funktionsnedsättning. Personer som bor i, verkar eller besöker staden måste alla ha möjlighet att verka i vardagen på samma villkor som människor utan funktionsnedsättning.¹⁹ Genom att göra rätt från början undviker vi att förstärka diskriminerande strukturer och slipper också kostsamma åtgärder i efterhand.

Arbetet innefattar inte enbart den fysiska miljön, utan även verksamheter, tjänster, produkter och system samt program och riktlinjer. Det kan till exempel handla om stadens digitala system, informationstjänster, byggd miljö och allmänna platser, men också om bemötande.

Alla verksamheter, tjänster, produkter, system, program, miljöer och riktlinjer som är riktade till alla som bor och verkar i staden måste också fungera för alla – även för personer med nedsatt rörelseförmåga, nedsatt syn eller hörsel, dövhet, dövblindhet, nedsatt röst- och talfunktion, nedsatt kognitiv förmåga, besvär i andningsorgan, allergier eller överkänslighet, psykisk ohälsa eller andra variationer i funktionsförmåga.

Åtgärda befintliga brister i tillgängligheten

Brister i stadens tillgänglighet som redan finns och i praktiken diskriminerar personer med funktionsnedsättning måste identifieras och åtgärdas. Arbetet kräver systematik och långsiktighet. Brister identifieras genom att analysera tillgängligheten i verksamheter,

¹⁸ Pictogram är ett visuellt språk utvecklat för personer som saknar eller har begränsad förmåga att tala, läsa och skriva.

¹⁹ Principen om universell utformning är en prioriterad inriktning i den nationella funktionshinderspolitiken (Regeringens proposition 2016/17:188, Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken)

miljöer, tjänster, produkter och system. Därefter måste åtgärder omedelbart planeras och genomföras. För hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser gäller Boverkets föreskrifter om enkelt avhjälpna hinder.

Använd individuella stöd och lösningar

Individuella lösningar ska användas för att kompensera funktionsnedsättning eller brister i tillgänglighet som hindrar en person från att åtnjuta samtliga mänskliga rättigheter utan någon diskriminering. Det är viktigt att understryka att dessa stöd och lösningar är nödvändiga för att staden ska kunna garantera mänskliga rättigheter på samma villkor för alla. Exempel på lösningar är ledsagning, anhörigstöd, särskilt stöd i skolan, daglig verksamhet, tolkning, hjälpmedel och bostadsanpassning. Besluten och det stöd som ges ska präglas av självbestämmande, rättssäkerhet och delaktighet. Jämställdhetsaspekter behöver uppmärksammas så att stöd och lösningar bidrar till att utjämna skillnader mellan flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionsnedsättning. Även för anhöriga behöver jämställdhetsperspektivet beaktas.

Ju mer individuellt och direkt en person påverkas av ett beslut desto centralare blir det att personen ifråga ges möjlighet att vara aktivt delaktig i beslutsprocessen. För att skapa bästa möjliga förutsättningar för verklig delaktighet måste information och kommunikation anpassas och göras tillgänglig för individen. Barn med funktionsnedsättning ska få det kommunikationsstöd som de behöver för att lättare kunna uttrycka sina åsikter.

Åtta fokusområden

Programmet omfattar åtta olika fokusområden som stadens nämnder och bolagsstyrelser ska arbeta med genom att tillämpa funktionshindersperspektivet. Samtliga fokusområden tar sikte på målen i stadens budget²⁰ och vad som krävs för att förverkliga dem. Under varje fokusområde beskrivs stadens ambitioner för det specifika området och de önskade effekterna för personer med funktionsnedsättning.

²⁰ 1. Stockholm är en stad som är tillgänglig för alla, oavsett funktionsförmåga.

2. Personer med funktionsnedsättning inkluderas och är fullt delaktiga i samhället på jämlika villkor som alla andra, utan diskriminering.

Målen knyter an till det nationella målet för funktionshinderspolitiken, som är att med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet beaktas (prop. 2016/17:188).

Gemensamt för arbetet inom samtliga fokusområden är att med hjälp av funktionshindersperspektivet identifiera, förebygga och undanröja hinder för full delaktighet i samhället och jämlikhet i levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning, utan diskriminering.

Områdena kan ha olika relevans för olika nämnder och bolagsstyrelser (se Nämnders och styrelserns ansvar för programmets olika fokusområden, sidan 33). Arbetet måste utformas med hänsyn till varje nämnds och bolagsstyrelses uppdrag.

I det arbetet kan det bli aktuellt att styra med hjälp av indikatorer. Under varje fokusområde lämnas därför även förslag på indikatorer som nämnder och bolagsstyrelser kan använda i stadens interna ledningssystem (ILS). Det är förslag som ska ge stöd och inspiration i arbetet med programmet. De kan användas och anpassas med hänsyn till vad som är ändamålsenligt för den egna nämndens eller bolagsstyrelsens verksamhet.

I programmets sista del lämnas förslag på olika arbetssätt och verktyg som har visat sig användbara i arbetet med att öka tillgängligheten och delaktigheten i samhället för personer med funktionsnedsättning (se Genomförande och uppföljning sidan 22, Arbetssätt och verktyg, sidan 24).

I de följande avsnitten beskrivs de åtta olika fokusområdena.

1. Rätten till arbete och försörjning

Personer med funktionsnedsättning ska ha samma rätt som andra till arbeten som är rättvisa och bra. Alla ska ha samma möjligheter och samma lön för samma arbete.

Personer med funktionsnedsättning ska få hjälp att välja yrke, utbildning till yrken och få stöd av arbetsförmedlingen som andra.

Personer med funktionsnedsättning ska kunna få anställning och få bättre jobb och kunna få tillbaka sitt gamla jobb.

Personer med funktionsnedsättning ska kunna starta företag.

Det offentliga ska anställa personer med funktionsnedsättning

Art. 27²¹

²¹ Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, lättläst version, tillgänglig på:
www.regeringen.se/49bbc4/contentassets/53c8b616da1b488c81fac6602820746c/

I Stockholms stad ska personer med funktionsnedsättning kunna delta på arbetsmarknaden, i arbetslivet eller i sysselsättning på jämlika villkor som andra och kunna försörja sig själva.

1.1 Tillgängligheten på stadens arbetsplatser ska öka

Staden ska arbeta aktivt med att öka tillgängligheten på sina egna arbetsplatser och arbetsuppgifter så att personer som har en funktionsnedsättning i större utsträckning ska kunna få och behålla ett arbete inom staden. Motsvarande ansvarstagande ska efterfrågas hos andra arbetsgivare, i upphandlingar och vid bidragsgivning. En viktig utgångspunkt är att bristande tillgänglighet är en diskriminering av personer med funktionsnedsättning.

1.2 Staden ska vara ett föredöme som arbetsgivare

Staden ska vara ett föredöme som arbetsgivare när det gäller att skapa, anpassa och tillgängliggöra arbetsplatser och arbetsuppgifter för personer med funktionsnedsättning. Hinder som utestänger ska omedelbart identifieras och undanröjas.

Icke-diskriminering och tillgänglighet är centrala utgångspunkter för all nämnders och bolagsstyrelser systematiska arbetsmiljöarbete samt kompetensförsörjnings- och rekryteringsprocesser. Arbetet ska främja mångfald och jämställdhet mellan kvinnor och män med funktionsnedsättning. Genom att förebygga sådant som hindrar att anställa personer med funktionsnedsättning kan behovet av särskilda stöd och lösningar minska.

Staden ska aktivt erbjuda personer med funktionsnedsättning anställning, praktikplatser och sommarjobb. Arbetsplatser och arbetsuppgifter ska utformas så att det blir möjligt att ta tillvara kompetensen hos personer med funktionsnedsättning.

1.3 Möjligheten till praktik och arbete ska stärkas

Genom ändamålsenligt stöd och effektiv matchning ska personer med funktionsnedsättning ges lika förutsättningar för att delta på arbetsmarknaden. Insatserna ska bidra till personlig utveckling, inkludering och motverka diskriminering.²² Individuella stödformer och insatser, såsom daglig verksamhet och sysselsättning eller andra former av extra stöd som kan behövas för att en person ska kunna åtnjuta rätten till arbete utan någon diskriminering. Övergången till arbete eller studier ska underlättas och särskilda ansträngningar ska

konvention-om-rättigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-lattlast-svenska

²² Stockholms stads policy för upphandling och inköp (2016)

göras så att unga med funktionsnedsättning inte hamnar utanför såväl arbete som studier. Insatserna ska utformas tillsammans med varje enskild person så att alla kan utveckla sina förmågor utifrån egna behov och önskemål. Inlåsnings effekter som kan uppstå om andra aktörer inte ser personer med funktionsnedsättning som sin målgrupp ska identifieras och förebyggas genom samverkan och samordnat stöd inom staden och med andra ansvariga aktörer.

Förslag till indikatorer

- Andel personer med funktionsnedsättning som har fått anställning, praktikplats respektive sommarjobb i staden under året
- Andel personer som avslutar insatsen daglig verksamhet för att påbörja arbete eller studier.
- Andel vuxna personer med funktionsnedsättning som är beviljade insatser från socialtjänsten och som kan försörja sig själva (utan försörjningsstöd).

2. Rätten till utbildning och att få det stöd som behövs för att nå kunskapsmålen

Personer med funktionsnedsättning ska få samma utbildning som andra. Utbildningen ska vara gratis och bra. De ska få utbildning efter grundskolan där de bor. • Det ska finnas anpassning efter vad en person behöver. • Personer med funktionsnedsättning ska få stöd så att de kan gå på samma utbildning som andra. Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning lär sig sådant som gör att de kan vara med i samhället.

Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning kan gå på universitet, vuxenutbildning och utbildning till olika yrken på samma sätt som andra.

Art. 24²³

Personer med funktionsnedsättning ska ha jämlika möjligheter till utbildning av hög kvalitet i stadens alla skolformer, utifrån egna förutsättningar och behov.

2.1 Utbildningsmiljöerna ska vara tillgängliga för alla

Elever med funktionsnedsättning har rätt att få utbildning av samma kvalitet. De har rätt till en utbildning som är anpassad till individens förutsättningar. All utbildning ska ges tillgängliga utbildningslokaler och elever med funktionsnedsättning ska ha

²³ Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, lättläst version, tillgänglig på:
www.regeringen.se/49bbc4/contentassets/53c8b616da1b488c81fac6602820746c/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-lattlast-svenska

möjlighet att söka skola utan diskriminering och på jämlika villkor som andra elever. Utbildningsmiljöerna ska vara anpassade så att alla elever, oberoende av ålder, könstillhörighet och funktionsförmåga, får likvärdig tillgång till utbildning. De nya skolor som staden bygger ska vara tillgängliga för alla redan från början. Befintliga skolor måste identifiera och åtgärda bristande tillgänglighet omedelbart.

2.2 Nödvändigt stöd ska ges för att alla ska kunna tillgodogöra sig utbildning och nå kunskapsmålen

Elever med funktionsnedsättning behöver ibland stöd för att kunna tillgodogöra sig utbildningen och nå kunskapsmålen. Stödet är således en nödvändig förutsättning för att eleven ifråga ska kunna åtnjuta sin rätt till en utbildning som utvecklar hans/hennes fulla potential. Digitala plattformar som används i undervisningen ska vara tillgängliga för alla. De som behöver det ska få tillgång till extra anpassningar inom ramen för ordinarie undervisning eller särskilt stöd. Extra anpassningar kan till exempel vara ett anpassat schema, extra tydliga instruktioner, hjälp att förstå texter, digital teknik med anpassade programvaror, anpassade läromedel eller andra specialpedagogiska insatser. Rektorn ansvarar för att behov av särskilt stöd utreds så att ingen elev saknar möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen. Dessa utredningar ska dokumenteras i ett åtgärdsprogram.

2.3 Lärandemiljön ska vara trygg och inkluderande

Alla människor ska behandlas lika och få samma skydd av lagarna.

Staterna ska förbjuda all diskriminering på grund av funktionsnedsättning och ge alla rätt till skydd mot diskriminering.

Art 5²⁴

I arbetet med att undanröja sådant som hindrar att kunna delta i utbildning på jämlika villkor ingår att skapa en lärandemiljö som är trygg och inkluderande, inne i och utanför klassrummet. Såväl pedagogiska som sociala och fysiska aspekter ska vägas in.

2.4 Det ska finnas en väl fungerande samverkan

Det måste finnas en väl fungerande samverkan mellan olika skolenheter och skolformer samt mellan skolan och andra aktörer såsom habiliteringen och BUP. Detta är särskilt angeläget då elever med funktionsnedsättning ofta behöver ha kontakt med samtliga

²⁴ Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, lättläst version, tillgänglig på: www.regeringen.se/49bbc4/contentassets/53c8b616da1b488c81fac6602820746c/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-lattlast-svenska

enheter. Denna samordning ska inte ligga på den enskilda eleven eller dennes vårdnadshavare utan måste vara ett ansvar för det offentliga.

Förslag till indikatorer

- Andel skolor med helt tillgängliga lokaler för personer med fysiska funktionsnedsättningar
- Andel skolor som har särskild kompetens kring tillgänglighet för elever med olika funktionsnedsättningar
- Andel elever inom respektive skolform som upplever att skollokalerna är tillgängliga.
- Andel elever med funktionsnedsättning inom respektive skolform som upplever att de får det stöd de behöver i undervisningen.²⁵
- Andel elever med funktionsnedsättning inom respektive skolform som upplever att de får de hjälpmedel de behöver.
- Andel elever med särskilt stöd som når målen för respektive skolform.

3. Rätten att kunna förflytta sig, vistas i och använda Stockholms inne- och utemiljö samt att ha en fungerande bostad och garanteras säkerhet i kris

Personer med funktionsnedsättning ska kunna välja var de vill bo och med vem eller vilka de vill leva. De ska inte vara tvungna att bo i särskilda bostäder.

Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt till service hemma och stöd för att kunna vara med i samhället.

Service och platser som är till för alla ska vara tillgängliga även för personer med funktionsnedsättning.

art. 19²⁶

Personer med funktionsnedsättning ska kunna förflytta sig, vistas i och använda Stockholms alla miljöer, inomhus och utomhus, samt kunna ha en fungerande bostad och garanteras säkerhet vid krissituationer på jämlika villkor som andra.

²⁵ Med elever med funktionsnedsättning avses de elever som behöver extra anpassningar eller särskilt stöd i undervisningen.

²⁶ Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, lättläst version, tillgänglig på:
www.regeringen.se/49bbc4/contentassets/53c8b616da1b488c81fac6602820746c/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-lattlast-svenska

3.1 Alla ska kunna förflytta sig, vistas i och använda Stockholms stads miljöer

Hus, vägar, bilar, skolor, sjukhus, arbetsplatser och liknande ska vara tillgängliga.

De som ger service till alla i ett samhälle ska tänka på att den också är tillgänglig för personer med olika slags funktionsnedsättning.

Alla som ger service ska få utbildning om tillgänglighet.

Hus som är till för alla ska ha lättläst information och information i punktskrift.

Art. 9²⁷

Personer med funktionsnedsättning har rätt att kunna förflytta sig i, få tillgång till och kunna använda stadens olika miljöer, utomhus och inomhus, på jämlika villkor som alla andra. Staden ska vara ett föredöme och ska därför inte arrangera några evenemang och konferenser som inte är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

Framkomligheten och möjligheterna att kunna orientera sig och ta del av information måste vara lika för alla, liksom till exempel tillgången till lokaler med hörselslinga. Kompletterande individuella stödinsatser såsom tolkning, syntolkning eller ledsagning som behövs om evenemangen inte skulle vara tillgängliga för personen ifråga i annat fall är andra åtgärder som kan bli aktuella.

3.2 Planera och bygga rätt från början

Vid nybyggnation ska stadens nämnder och bolagsstyrelser planera och bygga rätt från början så att tillgängligheten säkerställs.

Eftersom bristande tillgänglighet innebär en diskriminering av personer med funktionsnedsättning får inte nya byggnader och miljöer vara otillgängliga. Det är viktigt också med hänsyn till att antalet äldre personer i staden ökar. Med stigande ålder följer ofta nedsatt funktionsförmåga vilket ökar kraven på att stadens miljöer är tillgängliga. Behov av trygghet, social gemenskap och aktivitet ska uppmärksammas, liksom möjligheter till avskildhet för de som behöver det i miljöer där många ska vistas.

²⁷ Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, lättläst version, tillgänglig på:
www.regeringen.se/49bbc4/contentassets/53c8b616da1b488c81fac6602820746c/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-lattlast-svenska

3.3 Hinder i byggd miljö ska åtgärdas

Hinder i stadens befintliga byggda miljö ska åtgärdas så att den blir tillgänglig och användbar för alla oavsett funktionsförmåga.²⁸

Alla enkelt avhjälpna hinder i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser ska omedelbart åtgärdas enligt Boverkets föreskrifter.²⁹ Stadens nämnder och bolagsstyrelser ska ha en aktuell plan för arbetet med enkelt avhjälpna hinder som de rör över, till exempel åtgärdsplan, upphandlingsstrategi, bidragsstrategi eller motsvarande. Stadsbyggnadsnämnden ansvarar för tillsynen av att reglerna för enkelt avhjälpna hinder följs.

3.4 Alla ska kunna få en fungerande bostad på bostadsmarknaden

Personer med funktionsnedsättning ska kunna välja var de vill bo och med vem eller vilka de vill leva. De ska inte vara tvungna att bo i särskilda bostäder.

Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt till service hemma och stöd för att kunna vara med i samhället.

Service och platser som är till för alla ska vara tillgängliga även för personer med funktionsnedsättning.

Art. 19³⁰

Personer med funktionsnedsättning ska kunna få en bostad på bostadsmarknaden på jämlika villkor som andra. Nyproducerade bostäder ska vara tillgängliga från början utifrån vad som anges i plan- och bygglagen (PBL).³¹ Ibland behövs en individuell bostadsanpassning för att personer med funktionsnedsättning ska kunna åtnjuta rätten till en fungerande bostad. I det befintliga beståndet ska tillgängligheten förbättras i samband med renovering eller ombyggnation. Personer med funktionsnedsättning som har rätt till bostad med särskild service ska erbjudas en sådan bostad i Stockholms stad.

²⁸ I plan- och bygglagen (2010:900, 8 kap 2, 12 §§ PBL) anges att alla enkelt avhjälpna hinder mot tillgänglighet och användbarhet i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser ska avhjälpas. Kravet gäller om det med hänsyn till de praktiska och ekonomiska förutsättningarna är enkelt att avhjälpna hindren.

²⁹ Boverkets föreskrifter och allmänna råd om avhjälpande av enkelt avhjälpna hinder till och i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser, BFS 2011:13 - HIN 2

³⁰ Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, lättläst version, tillgänglig på:

www.regeringen.se/49bbc4/contentassets/53c8b616da1b488c81fac6602820746c/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-lattlast-svenska

³¹ Plan- och bygglagen (2010:900, 8 kap 2 § PBL)

3.5 Staden ska påverka andra fastighetsägare och näringsidkare att förbättra tillgängligheten

Staden ska verka för att andra fastighetsägare och näringsidkare i Stockholm förbättrar tillgängligheten i sina lokaler och verksamheter. Syftet är att ge personer med funktionsnedsättning tillträde och tillgång till alla varor, produkter och tjänster som är öppna för eller erbjuds allmänheten i staden. Det måste även bli möjligt för personer med funktionsnedsättning att kunna hälsa på släkt och vänner, vilket kräver att även bostäder som för tillfället inte bebos av en sådan person måste göras tillgänglig.

3.6 Alla ska kunna genomföra resor utan hinder

Att kunna genomföra resor utan hinder är en förutsättning för att en person ska kunna utöva sin rätt till arbete, utbildning, hälsovård och sin rätt att delta i kulturlivet.

Arbetet med resor ska genomsyras av ett ”hela resan-perspektiv”, vilket kräver samverkan med andra aktörer inom området. Resor med den särskilda kollektivtrafik som staden ansvarar för ska genomföras tryggt och säkert för resenären, oavsett om resenären är ett barn som reser med skolskjuts eller en vuxen som reser till sin dagliga verksamhet. Tillgängliga parkeringsplatser och färdmedel för de som behöver det ska säkerställas.

3.7 Alla ska garanteras skydd och säkerhet

Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning har rätt till frihet och personlig säkerhet som andra.

Art. 14³²

I planeringen av utrymning, säkerhet och krisberedskap ska stadens nämnder och bolagsstyrelser se till att alla människor oavsett ålder och funktionsförmåga kan sättas i säkerhet och hållas informerade. Vid krislägen ska det finnas beredskap för information och kommunikation som är anpassad och tillgänglig för alla.

Förslag till indikatorer

- Andel verksamheter som har utvecklat sin tillgänglighet vad gäller psykiska och intellektuella funktionsnedsättningar
- Andel verksamheter som har krisinformation som är tillgänglig för ovanstående grupper.

³² Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, lättläst version, tillgänglig på:
www.regeringen.se/49bbc4/contentassets/53c8b616da1b488c81fac6602820746c/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-lattlast-svenska

- Andel verksamheter som redovisar sin tillgänglighet under Hitta och jämför service.³³
- Andel personer med beslut om bostad med särskild service som har sin bostad i Stockholms stad.

4. Rätten till information och kommunikation samt att få tillgång till ny teknik

Alla ska få information som passar dem.

Personer med funktionsnedsättning ska få det stöd de behöver för att få information.

Art. 9³⁴

Staterna ska snabbt och utan extra kostnader ge personer med funktionsnedsättning information som andra får. De ska få informationen på det sätt och med den teknik som de vill.

Staterna ska se till att information från samhället finns som till exempel teckenspråk och punktskrift. Det ska också finnas som alternativ kommunikation eller på andra sätt som personer med funktionsnedsättning själva har valt.

Staterna ska se till att de som säljer till alla, till exempel genom internet, ger service och information som är tillgänglig för personer med funktionsnedsättning.

Art 21³⁵

Personer med funktionsnedsättning ska ha jämlika möjligheter att få information och kunna kommunicera med stadens verksamheter samt att gynnas av digitala lösningar och ny teknik.

4.1 Alla ska kunna få information och kommunicera med stadens verksamheter

Personer med funktionsnedsättning ska kunna få information och kommunicera med staden på jämlika villkor som andra, i tillgängliga och användbara format som är anpassade för olika

³³ Information om tillgänglighet i stadens lokaler ska presenteras i Hitta och jämför service genom att använda Tillgänglighetsguiden, enligt kommunstyrelsens beslut. På stadens hemsida finns mer information om Tillgänglighetsguiden och om tillvägagångssätt.

³⁴ Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, lättläst version, tillgänglig på:
www.regeringen.se/49bbc4/contentassets/53c8b616da1b488c81fac6602820746c/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-lattlast-svenska

³⁵ Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, lättläst version, tillgänglig på:
www.regeringen.se/49bbc4/contentassets/53c8b616da1b488c81fac6602820746c/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-lattlast-svenska

funktionsnedsättningar och situationer. Kommunikation kan vara både verbal och icke verbal. Motsvarande krav ska ställas på andra leverantörer av information, service och tjänster som staden använder sig av.

4.2 Digitala och tekniska lösningar ska gynna alla

Digitala och tekniska lösningar ska gynna personer med funktionsnedsättning på jämlika villkor som andra. Stadens webbplatser, e-tjänster och mobilapplikationer ska utformas universellt så att alla kan använda och ha nytta av dem oavsett funktionsförmåga. Bostäder med särskild service ska ha uppkoppling så att de som bor där har internetåtkomst och kan använda digital teknik. Med ett funktionshindersperspektiv ska tillgängligheten i digitala och tekniska lösningar förbättras och på sikt minska behovet av särlösningar och fördyrande ändringar i efterhand. Då det är orimligt att utgå ifrån att alla personer oavsett ev. funktionsnedsättning har tillgång till en dator och/eller kan använda densamma så måste staden fortsatt kunna garantera att information och service finns tillgänglig på andra – icke-digitala – sätt.

4.3 Ny teknik ska öka delaktigheten

Ett utvecklingsmål i Agenda 2030 handlar om att öka användningen av gynnsam teknik för att skapa ökad delaktighet generellt.³⁶ *Välfärdsteknik* ska användas för att öka delaktighet, självständighet, aktivitet och trygghet för personer med funktionsnedsättning, bland annat i skolan, i arbetslivet och inom vård och omsorg. Exempel på välfärdsteknik är smartphones med inbyggda funktioner som kan underlätta tillvaron för många.

Förslag till indikatorer:

- Andel personer med funktionsnedsättning som har tillgång till dator.
- Andel personer med intellektuella funktionsnedsättningar som kan förstå stadens information
- Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att stadens e-tjänster och andra digitala lösningar är tillgängliga.
- Andel bostäder med särskild service där möjlighet till internetuppkoppling finns i de boendes egna lägenheter.

5. Rätten till bästa möjliga hälsa

Personer med funktionsnedsättning ska få samma hälso- och sjukvård som andra även när det gäller vård för att kunna få

³⁶ FN:s utvecklingsmål Agenda 2030, delmål 5b

barn. När staterna ger vård eller information till alla ska även personer med funktionsnedsättning få det.

Personer med funktionsnedsättning ska få sådan vård som de behöver på grund av funktionshindret. De ska få undersökning tidigt och service så att funktionshindret inte blir värre eller att de får fler funktionsnedsättningar.

Personer med funktionsnedsättning ska få hälso- och sjukvård så nära de bor som möjligt.

Personal i sjukvården ska ge lika bra vård till personer med funktionsnedsättning som till andra.

Art. 25³⁷

Personer med funktionsnedsättning ska ha jämlika möjligheter att uppnå bästa möjliga hälsa.

5.1 Alla ska kunna delta i hälsofrämjande aktiviteter på fritiden

Att uppnå bästa möjliga hälsa utifrån sina egna förutsättningar är en rättighet för alla oavsett funktionsförmåga.³⁸ Medvetenheten om vad som påverkar hälsan inom övriga fokusområden ska öka hos stadens nämnder och bolagsstyrelser. Personer med funktionsnedsättning ska garanteras möjligheten att kunna delta i och utöva hälsofrämjande aktiviteter utan diskriminering. Arbetet med att utveckla fler och bättre möjligheter till kultur-, idrotts- och fritidsaktiviteter ska fortsätta. Förebyggande insatser mot psykisk ohälsa ska förstärkas i förskolor och skolor, i bostäder med särskild service och vård- och omsorgsboenden samt på stadens arbetsplatser.

5.2 Stöd vid måltider ska främja bästa möjliga hälsa

Måltiderna är grundläggande för att förebygga sjukdom och kunna garantera en persons rätt till bästa möjliga psykiska och fysiska hälsa. Personer med funktionsnedsättning som behöver stöd vid måltider ska även få stöd i att kunna påverka den egna hälsan genom valet av livsmedel och näringsintag. Hela måltidssituationen ska uppmärksammas, även möjligheter till social samvaro. Det ska ske med största hänsyn till vars och ens personliga integritet.

³⁷ Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, lättläst version, tillgänglig på:
www.regeringen.se/49bbc4/contentassets/53c8b616da1b488c81fac6602820746c/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-lattlast-svenska

³⁸ Enligt Världshälsoorganisationens (WHO) definition är hälsa ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande och alltså inte endast liktydigt med frånvaron av sjukdom eller funktionsnedsättning.

5.3 Stöd till hälso- och sjukvård på jämlika villkor

Staden ska verka för att personer med funktionsnedsättning tidigt får tillgång till den hälso- och sjukvård och tandvård som de behöver för att kunna uppnå bästa möjliga hälsa. Personer med funktionsnedsättning ska även ges stöd i att delta i förebyggande hälsovård och screening för olika sjukdomar som erbjuds. Personer med psykiska och intellektuella funktionsnedsättningar ska garanteras information och stöd så att de kan delta i förebyggande hälsovård och screening.

Förslag till indikatorer

- Andel kommunala idrottsanläggningar, gym och simhallar som är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning
- Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de kan delta i fysiska aktiviteter i den utsträckning de önskar.
- Andel personer med funktionsnedsättning i gruppboheter och serviceboheter som regelbundet deltar i fysiska aktiviteter.³⁹
- Andel personer med funktionsnedsättning som är nöjda med den hälso- och sjukvård de får från kommunen.

6. Rätten till individuellt stöd

Anpassning är sådant man gör för att personer med funktionsnedsättning kan få sina rättigheter. Det kan vara att sätta in en hörselslinga eller ordna en handikapparkering. Det kan också vara att göra något så att det passar alla människor även personer med funktionsnedsättning.

Art. 2⁴⁰

Personer med funktionsnedsättning har rätt till individuellt stöd om detta behövs för att de ska kunna ha samma möjlighet att åtnjuta sina mänskliga rättigheter på lika villkor.

6.1 Skydd och stöd på jämlika villkor

Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt till service hemma och stöd för att kunna vara med i samhället.

Art. 19⁴¹

³⁹ Här avses en fysisk aktivitet minst varannan vecka hos en idrottsförening, i en simhall eller som boendet organiserar på fritiden.

⁴⁰ Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, lättläst version, tillgänglig på: www.regeringen.se/49bbc4/contentassets/53c8b616da1b488c81fac6602820746c/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-lattlast-svenska

⁴¹ Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, lättläst version, tillgänglig på: www.regeringen.se/49bbc4/contentassets/53c8b616da1b488c81fac6602820746c/

Personer med funktionsnedsättning ska kunna få nödvändigt skydd och stöd på jämlika villkor som andra.⁴² Stödet ska kompensera funktionsnedsättning och brister i tillgänglighet. Så att personen ifråga har samma möjlighet att åtnjuta sina mänskliga rättigheter som andra. Stadens nämnder ska säkerställa att stöd ges likvärdigt i staden, med respekt för att människor med funktionsnedsättning är olika. Personer som har samma funktionsnedsättning kan ha olika förutsättningar, liksom kvinnor och män med funktionsnedsättning. Stöd till barn ska ges med respekt för barns utveckling.

6.2 Stöd till privatliv, att bilda familj och vara föräldrar

Personer med funktionsnedsättning har rätt till ett privatliv. Ingen får göra något som personen eller familjen inte vill. Ingen får läsa en persons brev eller liknande.

Art 22

Staterna ska se till att personer med funktionsnedsättning inte diskrimineras när det gäller äktenskap, familj, att vara förälder och vara tillsammans med någon och att de kan leva på samma sätt som andra.

Art 23

Personer med funktionsnedsättning ska få samma hälso- och sjukvård som andra även när det gäller vård för att kunna få barn.

Art 25⁴³

Personer med funktionsnedsättning ska kunna ha ett privatliv samt bilda familj och vara föräldrar på jämlika villkor som andra. Stödet behöver anpassas till behoven med hänsyn till hela familjen. Det är också viktigt att uppmärksamma jämställdhetsaspekter. I stadens arbete med att utveckla stödformer till anhöriga ska föräldrar till barn med funktionsnedsättning ges tillgång till förstärkt stöd som kan inkludera både ett stöd i föräldraskapet eller att ge barnet direkt stöd för egen del.

konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-lattlast-svenska

⁴² Hit räknas individuella insatser enligt SoL och LSS, stödformer för familjer och för föräldraskap samt skydd mot våld, men också bostadsanpassningsbidrag, tolktjänster och riksfärdtjänst. Det finns individuella stödformer även inom andra fokusområden, som särskilt stöd i skolan och till arbete.

⁴³ Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, lättläst version, tillgänglig på:
www.regeringen.se/49bbc4/contentassets/53c8b616da1b488c81fac6602820746c/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-lattlast-svenska

6.3 Risker att utsättas för brott och våld ska förebyggas

Det offentliga ska se till att personer med funktionsnedsättning har rätt till frihet och personlig säkerhet som andra.

Art 14⁴⁴

I brottsförebyggande och trygghetsfrämjande åtgärder ska stadens nämnder och bolagsstyrelser uppmärksamma den särskilda utsattheten för brott och den ökade risken för våld mot personer med funktionsnedsättning. Tillgången till hjälp och stöd för personer med funktionsnedsättning som utsätts för våld ska öka och tillgängligheten i skyddade boenden och socialjoursverksamheter säkerställas.

6.5 Delaktigheten ska öka

Arbetsätt och verktyg för att öka delaktigheten och medbestämmandet för individen under handläggningen och genomförandet av individuella stöd och lösningar ska utvecklas, både för barn, unga och vuxna med funktionsnedsättning.

6.6 Information och kommunikation ska vara tillgänglig

Staterna ska snabbt och utan extra kostnader ge personer med funktionsnedsättning information som andra får. De ska få informationen på det sätt och med den teknik som de vill.

Staterna ska se till att information från samhället finns som till exempel teckenspråk och punktskrift. Det ska också finnas som alternativ kommunikation eller på andra sätt som personer med funktionsnedsättning själva har valt.

Staterna ska se till att de som säljer till alla, till exempel genom internet, ger service och information som är tillgänglig för personer med funktionsnedsättning.

Art 21⁴⁵

Personer med funktionsnedsättning ska kunna ta del av all information som behövs och ges förutsättningar att kunna kommunicera för att kunna utöva inflytande och vara fullt delaktiga i det egna stödet och i de individuella lösningar som planeras och genomförs. Stadens nämnder ska informera personer med

⁴⁴ Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, lättläst version, tillgänglig på:

www.regeringen.se/49bbc4/contentassets/53c8b616da1b488c81fac6602820746c/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-lattlast-svenska

⁴⁵ Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, lättläst version, tillgänglig på:

www.regeringen.se/49bbc4/contentassets/53c8b616da1b488c81fac6602820746c/konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-lattlast-svenska

funktionsnedsättning om deras rättigheter, om vilket stöd som finns och om hur de kan få tillgång till det. I arbetet med tillgänglig information och kommunikation ingår att anpassa och utforma den individuellt samt ett gott och respektfullt bemötande.

Förslag till indikatorer

- Andel personer med fysiska, psykiska respektive intellektuella funktionsnedsättningar som upplever att de får den information de behöver om vilket stöd och vilken service de har rätt till.
- Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de får den information de behöver om vilket stöd som finns att få.
- Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de får det stöd de behöver för att kunna vara en närvarande förälder.
- Andel kultur- och fritidsaktiviteter som är tillgängliga för personer med fysiska, psykiska respektive intellektuella funktionsnedsättningar
- Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de får den ledsagning de behöver för att kunna delta i kultur- och fritidsaktiviteter.
- Andel föräldrar till barn med funktionsnedsättning som upplever att de får stöd i rollen som anhörig.

7. Rätten till en meningsfull fritid

Platser där kultur finns, till exempel teatrar, museer, biografier, bibliotek och turistbyråer ska vara tillgängliga. Det gäller också viktiga platser i landet.

Personer med funktionsnedsättning ska själva kunna vara med i kultur, till exempel spela teater eller arbeta med konst.

Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt till stöd om de talar något särskilt språk, till exempel teckenspråk.

Personer med funktionsnedsättning ska kunna vara med på fritidsverksamhet och idrott av olika slag. Staterna ska göra detta:

Personer med funktionsnedsättning ska kunna vara med på idrott som är till för personer med funktionsnedsättning. Då ska de få samma utbildning och stöd som andra.

Barn med funktionsnedsättning ska ha samma möjligheter som andra barn att vara med på lekar och idrott och sådant andra gör på fritiden.

Personer med funktionsnedsättning ska få service av dem som har ansvar för och arbetar med turism, fritid och idrott.

Art 30

Personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i meningsfulla fritidsaktiviteter samt i kultur- och idrottsliv på jämlika villkor som andra, både som utövare och åskådare.

7.1 Skapa förutsättningar för en meningsfull fritid för alla
 Staden ska fortsätta att utveckla kultur- och fritidsaktiviteter som personer med funktionsnedsättning kan delta i på jämlika villkor som andra. Fritidsaktivitetens betydelse för upplevelsen av hälsa ska uppmärksammas. Det ska finnas goda möjligheter att delta i kultur, idrott och rekreation eller att vara med i en förening. Aktiviteterna ska erbjuda social gemenskap, och för barn och unga med funktionsnedsättning också trygga vuxenkontakter.

7.2 Åtgärda hinder i de lokaler och miljöer som används
 Tillgängligheten i stadens lokaler och miljöer för kultur-, idrotts- och friluftaktiviteter ska garanteras. Om inte staden kan garantera tillgänglighet innebär det att staden diskriminerar personer med funktionsnedsättning. Här avses såväl framkomligheten som möjligheterna att kunna orientera sig eller ta del av information på ett tillgängligt sätt samt tillgången till hörselslinga. Därutöver kan kompletterande individuella stödinsatser såsom tolkning, syntolkning eller ledsagning bli aktuella.

7.3 Samverka med föreningsliv och andra aktörer
 För att ge barn, unga och vuxna personer med funktionsnedsättning tillgång till en meningsfull fritid på lika villkor behöver stadens verksamheter samverka med föreningsliv och andra aktörer, men också ställa krav på tillgänglighet i samband med bidragsgivning eller vid fördelning av särskilda medel inom idrotts- och kulturlivet.

Förslag till indikatorer

- Andel fritidsverksamheter som har tillgängliga lokaler.
- Andel fritidsverksamheter som är anpassade för barn med olika funktionsnedsättningar.
- Andel barn med funktionsnedsättning som deltar i stadens fritidsverksamhet.
- Andel personer med funktionsnedsättning som deltar i stadens simhallars utbud.
- Andel föreningar som får föreningsbidrag som bedriver verksamhet för barn, unga och vuxna med funktionsnedsättning.
- Andelen inskrivna elever på kulturskolans resurscenter i relation till andelen elever på Stockholms grund- och gymnasiesärskolor.
- Andel beviljade stöd till kulturprogram som riktar sig till personer med funktionsnedsättning.
- Andel kulturprogram som inkluderar personer med funktionsnedsättning i sitt ordinarie program.
- Andel aktörer som beviljats stöd till kulturprogram som bedriver verksamheten i lokaler som är fysiskt tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

8. Rätten att delta i demokratin

Personer med funktionsnedsättning ska kunna rösta. Det ska finnas material som är lätta att förstå och använda. Lokaler och annat ska vara tillgängliga.

Personer med funktionsnedsättning ska kunna få hjälp av en person när de ska rösta. De ska själva kunna bestämma vilken person de vill ha hjälp av.

Personer med funktionsnedsättning ska kunna vara med i politiken så att människor kan rösta på dem. Allt ska vara tillgängligt så att personer med funktionsnedsättning kan arbeta i politiken eller i offentlig sektor. De ska få det stöd och den teknik som behövs, så att de inte blir diskriminerade.

Art 29

Personer med funktionsnedsättning ska kunna rösta och delta i demokratiska processer på jämlika villkor som andra.

Staden ska bidra till att stärka utvecklingen inom demokratiområdet för personer med funktionsnedsättning. Alla ska kunna ha inflytande över och vara fullt delaktiga i demokratin.

8.1 Personer med funktionsnedsättning ska kunna rösta, ha politiska uppdrag och delta i demokratin mellan valen

Staden ska rent praktiskt säkerställa att alla kan rösta, ha politiska uppdrag och vara delaktiga i demokratiska processer mellan valen på jämlika villkor som andra. Stadens vallokaler i samband med nationella val ska vara tillgängliga. Staden ska kunna garantera att personer med funktionsnedsättning kan ta del av information om valet.⁴⁶

8.2 Personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i demokratiska beslutsprocesser

Staden ska samverka och aktivt involvera personer med funktionsnedsättning i demokratiska beslutsprocesser, däribland barn med funktionsnedsättning, genom de organisationer som företräder dem. En bred representation av personer med funktionsnedsättning ska eftersträvas. Processerna ska vara tillgängligt utformade så att alla kan vara fullt delaktiga på jämlika villkor. Medborgardialoger och andra samråd som staden anordnar behöver också vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

⁴⁶ Undersökning av vallokaler, Myndigheten för delaktighet, 2014

Förslag till indikatorer

- Andel valinformation som finns tillgänglig på braille/punktskrift, teckenspråk och i klarspråk.
- Andel medborgarmöten som förs med fokus på personer med intellektuella och psykiska funktionsnedsättningar.
- Andel vallokaler i samband med de nationella valen som är tillgängliga för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga.
- Andel medborgardialoger som genomförs under förutsättningar som är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

Genomförande och uppföljning

Ansvar för genomförande

Nämnder och bolagsstyrelser ansvarar för att genomföra och förverkliga programmet. Samtliga nämnder och styrelser måste kunna visa upp att deras stöd och service samt deras miljöer och lokaler är icke-diskriminerande och tillgängligt för personer med funktionsnedsättning.

Detta görs inom ramen för ordinarie planering och uppföljning av verksamheten. I programmet tydliggörs stadens inriktning för arbetet. Ett antal gemensamma fokusområden för stadens nämnder och bolagsstyrelser preciseras. Programmet utgör vidare en grund för samverkan inom staden.

I verksamhetsplanerna ska nämnder och bolagsstyrelser precisera hur de kommer att arbeta med programmets fokusområden. Här avses de fokusområden som den egna nämnden eller bolagsstyrelsen har ett identifierat ansvar för (se Nämnders och styrelser ansvar för programmets olika fokusområden, sidan 33). Fokusområdena ligger till grund när nämnder och bolagsstyrelser konkretiserar nämnd- och styrelsemål, indikatorer och aktiviteter som ska bidra till att kommunfullmäktiges mål i stadens budget successivt uppnås.

Förslag på indikatorer finns under varje fokusområde i programmet. Förslagen kan användas för inspiration och anpassas utifrån vad som är ändamålsenligt för den egna nämnden eller bolagsstyrelsen. Det är viktigt att ta fram indikatorer som mäter resultat, process och struktur för varje nämnd. Till programmet bifogas också en aktivitetslista med förslag på aktiviteter som ansvariga nämnder och bolagsstyrelser kan använda i sin verksamhetsplanering. Aktiviteterna tas fram och följs upp i samråd med nämndernas eller bolagsstyrelsernas funktionshindersråd.

De valda indikatorerna och aktiviteterna registreras i ILS och kopplas till programmet genom att i rullistan för program välja ”Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning”. Vidare instruktioner ges i anvisningarna till verksamhetsplaneringen.

Utöver ovanstående ska funktionshindersperspektivet belysas i stadens övriga styrdokument och riktlinjer.

Ansvar för uppföljning

Den ordinarie uppföljningen av mål, aktiviteter och indikatorer i tertiärrapporter och verksamhetsberättelsen utgör en uppföljning av nämndens och bolagsstyrelsens insatser för att säkerställa jämlika villkor för personer med funktionsnedsättning. Registreringen av indikatorer och aktiviteter i ILS skapar förutsättningar för nämnden och bolagsstyrelsen att följa upp programmet i ledningssystemet.

Kommunstyrelsen ansvarar för en samlad uppföljning av arbetet inom stadens verksamheter, för övergripande samordning och för att vid behov tydliggöra stadens prioriteringar inom området.

Ansvar för kunskap

Nämnder och bolagsstyrelser ansvarar för att det finns tillräcklig kunskap i organisationen för arbetet med programmet.

Kommunstyrelsens funktionshindersråd och stadens lokala funktionshindersråd kan bidra med kunskap om funktionshinder och om situationen för personer med funktionsnedsättning.

Kommunstyrelsen ansvarar för att i samband med introduktionen av programmet genomföra utbildningsinsatser för förvaltnings- och bolagsledningar samt nyckelpersoner.

Arbetsätt och verktyg

Här beskrivs arbetsätt och verktyg som nämnder och bolagsstyrelser med fördel kan använda utifrån vad som är relevant för den egna verksamheten. De bör så långt som möjligt även användas av andra aktörer som utför och utvecklar produkter och tjänster på uppdrag av staden.

Kunskap är en förutsättning i arbetet med programmet

Det krävs kunskap om tillgänglighet och funktionshindersperspektiv samt om olika arbetsätt och verktyg. Det måste finnas kunskap om lagstiftning, om rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt om hur funktionshinder kan undanröjas och undvikas. Likaså om hur olika former av diskriminering, bland annat fördomar och

negativa attityder, kan förhindras. Annan kunskap är vilka krav som kan ställas i upphandling och hur de kan ställas samt hur krav i bidragsgivning kan formuleras. Det är också nödvändigt att följa forskningen inom området.

Krav i offentlig upphandling

Full tillgänglighet måste vara ett krav i stadens upphandlingar så staden inte tillhandahåller varor och tjänster som är otillgängliga och alltså diskriminerande. Genom dessa upphandlingsregler kan stadens nämnder och bolagsstyrelser bidra till bästa möjliga tillgänglighet redan från början och skapa förutsättningar för delaktighet.⁴⁷ Krav på universell utformning av nya tjänster och produkter måste ställas i upphandlingarna.

Krav i bidragsgivning

I stadens ordinarie bidragsgivning, och även i samband med tillståndsgivning, behöver krav ställas på tillgänglighet som kan öka delaktigheten och minska behovet av särlösningar eller åtgärder i efterhand.

Samverkan

Samverkan kan ske kring strukturella frågor och kring individer, internt mellan verksamheter i staden eller med andra aktörer. I arbetet med ett funktionshindersperspektiv ska staden sträva efter att förstärka samverkan med de organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning. Samverkan med privata aktörer och näringsliv kan bidra till att personer med funktionsnedsättning får tillträde och tillgång till varor, produkter och tjänster på jämlika villkor som andra, vilket motverkar diskriminering såsom att nekas tillträde.

Tillgänglighetsmärkning i Jämför service

Staden har tagit fram ett verktyg för att verksamheter enkelt ska kunna beskriva tillgängligheten i sina verksamhetslokaler i Hitta och jämför service. Tillgängligheten redovisas i form av nio olika ikoner. Uppgifterna baseras på en självskattning av verksamheten.

⁴⁷ Stockholms stads policy för upphandling och inköp, s. 5 (2016). ”Staden ska i arbetet med upphandling även beakta mål för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.”

Begrepp och definitioner

Nedan följer beskrivningar av begrepp och definitioner som är viktiga för förståelsen av programmet och hur arbetet med programmet ska bedrivas. Begreppen inom området utvecklas och förändras över tid.

Delaktighet

Med delaktighet avses i programmet rätten för personer med funktionsnedsättning att kunna delta fullt ut i samhällslivets alla delar på jämlika villkor som alla andra och ta del av sina rättigheter, utan hinder i form av diskriminering eller bristande tillgänglighet. Här avses även rätten att delta i demokratiska processer. Det är en hela samhällets angelägenhet att personer med funktionsnedsättning kan medverka i samhällsutvecklingen och bidra med sina kompetenser. Delaktighet innefattar även möjligheten till inflytande i planeringen och genomförandet av individuellt riktade stöd och lösningar. Delaktighet förutsätter en fysiskt och socialt tillgänglig och hinderfri miljö.

Diskriminering

Diskriminering innebär att en person missgynnas eller kränks genom att behandlas sämre än någon annan i en jämförbar situation, utifrån någon eller några av diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Det finns också regler och rutiner i samhället som kan verka neutrala, men som särskilt missgynnar exempelvis personer med funktionsnedsättning.

Diskriminering på grund av funktionsnedsättning

Diskrimineringslagen förbjuder diskriminering som har samband med funktionsnedsättning inom arbetsliv, utbildning, hälso- och sjukvård, varor, tjänster och flera andra samhällsområden.

Diskriminering i form av bristande tillgänglighet

Bristande tillgänglighet utgör en form av diskriminering i diskrimineringslagen och avser när en verksamhet inte gör tillräckligt för att en person med funktionsnedsättning ska kunna få tillgång till eller delta i verksamheten.

Enkelt avhjälpna hinder

Alla hinder mot tillgänglighet och användbarhet i lokaler dit allmänheten har tillträde (publika lokaler) och på allmänna platser

ska avhjälpas. Kravet gäller hinder som med hänsyn till de praktiska och ekonomiska förutsättningarna är enkelt att avhjälpas.⁴⁸

Funktionsnedsättning

Nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. En funktionsnedsättning kan uppstå till följd av sjukdom eller annat tillstånd eller till följd av en medfödd eller förvärvad skada. Sådana sjukdomar, tillstånd eller skador kan vara bestående eller av övergående natur.⁴⁹

En del föredrar begreppet ”funktionsvariationer” före ”funktionsnedsättning”. Stockholms stad använder det rekommenderade begreppet och definitionen i Socialstyrelsens termbank, dvs. ”funktionsnedsättning”.

Funktionshinder

Funktionshinder är en begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen.⁵⁰

Funktionshinder i omgivningen kan exempelvis medföra svårigheter att klara sig själv i det dagliga livet och bristande delaktighet i arbetslivet, i sociala relationer, i fritids- och kulturaktiviteter, i utbildning och i demokratiska processer. Det handlar framförallt om bristande tillgänglighet i omgivningen.

Funktionsrätt

Funktionsrätt används ibland som en övergripande term för de rättigheter personer med funktionsnedsättning har, eller i sammansatta ord som till exempel funktionsrättsfrågor.

Jämlika möjligheter

Med jämlika möjligheter avses i programmet en situation där samhället är tillgängligt för alla oavsett funktionsförmåga. Det innebär inte alltid att exakt samma förutsättningar och möjligheter ges till alla, eftersom likabehandling kan leda till ojämlikheter. Det erkänner snarare människors olikheter och säkerställer att alla har samma möjligheter att ta del av sina rättigheter.

Jämställdhet mellan kvinnor och män

Begreppet jämställdhet betonar jämlikhet mellan könen. Jämställdhet innebär att kvinnor och män har samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden. Arbetet med

⁴⁸ Plan- och bygglag (2010:900), 2 kap 2, 12 §§ PBL

⁴⁹ Socialstyrelsens termbank.

⁵⁰ Socialstyrelsens termbank

att genomföra och förverkliga programmet behöver innehålla ett jämställdhetsperspektiv och därmed bidra till jämställdhet.

Kommunikation

Begreppet kommunikation rymmer alla former av kommunikation, både verbal och icke verbal. Det omfattar exempelvis språk, textning, punktskrift, taktill kommunikation, storstil, tillgängliga multimedier, såväl som textstöd, uppläst text, lättläst språk och mänskligt tal, alternativa och kompletterande former, medel och format för kommunikation, samt tillgänglig informations- och kommunikationsteknik (IT). Språk innefattar talade och tecknade språk och andra former av icke talade språk.

Likabehandling

Med likabehandling avses i programmet att personer med funktionsnedsättning ska behandlas lika avseende rätten till individuellt stöd för att kunna delta i samhällslivet på jämlika villkor som alla andra. Det innebär inte att alla ska ges samma eller lika mycket stöd, eftersom det kan leda till ojämlikheter, utan att alla ska ges samma förutsättningar att kunna delta i samhällslivet och ta del av sina rättigheter.

Tillgänglighet

Begreppet tillgänglighet används för att beskriva hur väl en verksamhet, plats eller lokal fungerar för personer med funktionsnedsättning och inbegriper även tjänster, fysiska ting samt tillgång till information och ett bra bemötande. I programmet avses med tillgänglighet även användbarhet. Båda begreppen behövs för att beskriva vad som krävs för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i samhället på jämlika villkor som andra. Om den generella tillgängligheten inte är tillräcklig kan hjälpmedel och specialanpassningar vara nödvändiga för att säkerställa den.

Universellt utformad

När produkter, miljöer, program och tjänster utformas för att de ska kunna användas av alla i största möjliga utsträckning, utan behov av anpassning eller specialutformning.

Välfärdsteknik

Digital teknik som syftar till att bibehålla eller öka trygghet, aktivitet, delaktighet eller självständighet för en person som har eller löper förhöjd risk att få en funktionsnedsättning.

Exempel på välfärdsteknik är digitala trygghetslarm, tillsyn via kamera och sensorer för påminnelser. Välfärdsteknik kan användas av personen själv, en närstående, personal eller någon annan i

personens närhet och det kan ges som bistånd, förskrivs som hjälpmedel för det dagliga livet eller köpas på konsumentmarknaden.

Referensdokument

- Agenda 2030
- Arbetsmiljölagen (1977:1160) och arbetsmiljöförordningen (1977:1166)
- Boverkets byggregler (BBR)
- Bygg i kapp, Svensk byggtjänst
- Delrapportering av regeringsuppdrag En strategi inom ramen för funktionshinderspolitiken 2011-2016, Folkhälsomyndigheten 2016
- Diskrimineringslag (2008:567)
- Dold potential, Hinder och möjligheter för unga stockholmars etablering på arbetsmarknaden, Delrapport från Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm, Shores Ibrahim & Petra Wårstam Larnhed (2016)
- En funktionshinderspolitik för ett jämlikt och hållbart samhälle, Myndigheten för delaktighet, 2016
- En jämställdhetsanalys av levnadsvillkor och delaktighetsmöjligheter för personer med funktionsnedsättning, Myndigheten för delaktighet, 2016
- FN:s barnkonvention
- FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning
- Folkhälsomyndighetens folkhälsorapportering och statistik för Stockholmsregionen 2016
- Kultur i ögonhöjd – för, med och av barn och unga, program för barn och ungdomskultur i Stockholms stad
- Lag (2016:1145) om offentlig upphandling
- Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken, Regeringens proposition 2016/17:188
- Plan- och bygglagen (2010:900)
- Program för stöd till anhöriga 2017-2020, Stockholms stad
- Riktlinjer för tillgänglighet – Riv hindren, Myndigheten för delaktighet, 2015 (PBL)
- Slutrapportering av regeringsuppdrag En strategi inom ramen för funktionshinderspolitiken 2011-2016, Folkhälsomyndigheten 2016
- Stockholm – en stad för alla, Program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2011-2016
- Stockholm – en stad för alla, Handbok för utformning av en tillgänglig och användbar miljö (2008)
- Stockholms stads policy för upphandling och inköp, 2016
- Undersökning av vallokaler, Myndigheten för delaktighet, 2014
- Utvärdering och analys av funktionshinderspolitiken 2011-2016, Myndigheten för delaktighet, 2016
- Utvärdering Fritid för alla, Ramböll, 2015
- Utvärdering, Program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning, Ramböll, mars 2016

Nämnders och styrelsers ansvar för programmets olika fokusområden

Stadens mål Stockholm är en stad som är tillgänglig för alla oavsett funktionsförmåga, där alla kan vara fullt delaktiga i samhällslivet, utan diskriminering.	
Fokusområde	Ansvariga nämnder och bolagsstyrelser
1. Rätten till arbete och försörjning	Alla nämnder och styrelser
2. Rätten till utbildning	UtbN SISAB SDN AmN
3. Rätten att kunna förflytta sig, vistas i och använda Stockholms inne- och utemiljö samt att ha en fungerande bostad och garanteras säkerhet i kris	Alla nämnder och bolagsstyrelser <i>Ha en fungerande bostad:</i> ExpIN, Familjebostäder Micasa, SbN, SDN SoN Stockholmshem Svenska bostäder ÄN
4. Rätten till information och kommunikation samt att få tillgång till ny teknik	Alla nämnder och bolagsstyrelser
5. Rätten till individuellt stöd	AmN SbN SDN SoN TK UtbN ÄN
6. Rätten till bästa möjliga hälsa	Alla nämnder och bolagsstyrelser
7. Rätten till en meningsfull fritid	FN IdN KuN SDN SoN UtbN
8. Rätten att delta i demokratin	Valnämnden Alla nämnder och bolagsstyrelser